

Reflecții privind decernarea Premiului Național „GALEX”

ediția a II-a, 2012

Andrei GALBEN,
academician,
rector ULIM

Am fost plăcut impresionat de inițiativa Ligii Bibliotecarilor și Bibliotecii Naționale din Republica Moldova de a decerna anual premiile GALEX pentru contribuții în promovarea fondului național de carte, biblioteconomiei ca ramură separată a gândirii, spiritualității și setei de cunoștințe. Este o idee de apreciat. Iar decizia distinsului juriu privind acordarea nominalizărilor, la 19 aprilie curent, se deosebește de **multiplele show-uri realizate anual pentru bani mari**, de către „faimoasa” revistă „VIP Magazin” și altele, care nu sunt altceva decât un exemplu negativ de profanare a realităților culturale și intelectuale din Republica Moldova. La unison cu această ediție, banalizează realitățile din țara noastră majoritatea posturilor de televiziune, care **realizează totul contra plată**. De aceea, unele canale de televiziune au fost lipsă de la acest eveniment sau au relatat tendențios procedura de decernare. În general, mass-media a devenit părtinitoare. Chiar și portalul informațional Politicon difuzează sondaje iluzorii, la comanda anumitor forțe politice, prezentând așa-numitul „rating” al unor sau altor oameni politici, de genul doamnei Veronica Bacalu, care într-o săptămână a devenit unul din cei mai influenți oameni politici din Republica Moldova, iar în luna martie, numele dumnezei a dispărut în general din acest „rating”. Este urât de tot și rușinos. Cred că nu am să exagerez, dacă am să menționez că la noi, în Republica Moldova, asistăm la un proces continuu de promovare a nonvalorilor - un exemplu negativ pentru tânăra generație, căreia îi aparține viitorului.

Evenimentul s-a produs în sala de lectură nr. 1 a Bibliotecii Naționale (în tot cazul, așa mi s-a memorizat, încă din anii studenției, acest spațiu cu această titulatură). Am rămas surprins. Sala era echipată cu aceleași mese, stelaje, rețea de iluminare, geamuri și uși. Cu alte cuvinte, nimic nu s-a schimbat. Dar, s-au remarcat eforturile supraomenești ale domnului Alexe Rău, directorul Bibliotecii Naționale, și ale colectivului acesteia, de a transforma și a acorda acestui edificiu un conținut nou, în funcție de necesitățile timpului. Cu mare regret în suflet, țin să spun că dâșii nu sunt susținuți, nu sunt sprijiniți în tendința de a dezvolta Biblioteca Națională și tot ce ține de cultura și viața bibliotecilor din Republica Moldova. Mai mult ca atât, aflându-se în ajunul jubileului de 180 de ani ai fondării acestui edificiu cultural și spiritual, teritoriul aferent bibliotecii este furat în modul cel mai grosolan de oameni cu suflet negru și străini idealurilor acestui pământ și neam, iar reacția autorităților este cunoscută.

Și iarăși cu regret, conținutul informațional-bibliotecomic și spațiul Bibliotecii Naționale nu mai corespund timpului. Această instituție are nevoie de spații suplimentare, racordate la necesitățile timpului și viitorului. Prin urmare, necesită investiții considerabile întru dezvoltarea ei. Poporul nostru are viitor numai în situația în care s-ar investi în politica cunoașterii, învățământului, culturii și sistemului de ocrotire a sănătății, apoi a altor ramuri de importanță vitală pentru societate și țară. Atitudinea indiferentă a autorităților față de Biblioteca Națională și fondul de carte, în ansamblu, este cauzată de incompetența celor de care depinde diriguirea acestei ramuri culturale și spirituale. Construim baruri, cafenele și alte localuri, care aduc bani, dar nu aduc valoare, nu contribuie cu nimic la dezvoltarea spiritualității.

În administrația publică, locală și centrală sunt angajați sau păstrați funcționari care nu numai că nu cunosc limba oficială, dar pregătesc scrisori, acte și documente oficiale cu multiple greșeli gramaticale și ortografice. Să-mi fie iertată aprecierea, dar foarte multe documente emise de către ministere și departamente, de alte instituții publice sunt mult inferioare, după conținut și logica de expunere, celor emise în instituțiile publice din epoca medievală. Angajarea funcționarilor în instituțiile publice după principiul apartenenței de partid contribuie substanțial la procedura de selecție a unor persoane puțin competente sau chiar incompetente în materie de administrare publică. În consecință, este diminuat conținutul calității mecanismului de funcționare a instituțiilor publice. Incompetența acestora duce la subaprecierea importanței cultului cărții și cunoștințelor în ansamblu. Este o rușine națională atunci când deputați, miniștri, alți oameni din executiv, legislativ și alte instituții publice se mândresc că odraslele lor își fac studiile în licee și universități de peste hotare. **Cum pot acești funcționari să înțeleagă esența, locul și rolul unei biblioteci sau instituții de învățământ în prezentul și viitorul acestei țări? Cum acești funcționari publici pot să promoveze imaginea Republicii Moldova și să contribuie la afirmarea statului nostru în spațiul european și mondial?**

Suntem de părerea că, în condițiile crizei economice, ale crizei demografice și ale unei insuficiențe considerabile de resurse umane din Republica Moldova, ar fi corect ca în administrația publică să fie selectați specialiști în materie de specialitate, conform profesionalismului, și doar în ultimă instanță, reglementat de factori politici. Altfel cum poate fi calificată competența unui ministru aflat în deplasare de serviciu în China, care la întrebarea colegilor din această țară despre specificul Republicii Moldova, acesta, printr-o frază, răspunde la întrebarea omologului: „Avem o țară cu fete frumoase și vinuri bune”, lată ce tip de miniștri avem. Dacă va fi cazul, cu altă ocazie, îi vom spune și numele. Ar fi greșit să se creadă că persoane incompetente sunt doar în guvernarea actuală. „Genialități” de tipul acestora au fost și mai multe la guvernele de până la 2009. Cu privire la aceasta m-am pronunțat în paginile hebdomadarului „Literatura și arta”, chiar pe timpul guvernării comuniste, cu referire la persoanele întâmplătoare din administrația publică centrală.

Problema Bibliotecii Naționale, ca de altfel a ramurii în ansamblu, depinde, desigur, de cei care se află la guvernare. Problema competenței funcționarilor publici nu a fost soluționată de guvernarile precedente. Societatea a contat foarte mult pe conștiința declarațiilor oamenilor

politici până la numirea acestora în funcții de stat. Și iarăși, cu mare regret, continuăm să fim dominați de cultul banilor și al politicii clientelare. Nicidecum nu putem să înțelegem că viitorul acestui neam și popor depinde, în mare măsură, de activitatea noastră cotidiană, a fiecăruia. Să încercăm a căuta răspuns la întrebarea: Ce a întreprins fiecare dintre noi pentru a trăi mai bine?. Să încercăm a critica ceva mai puțin, și să venim cu sugestii, cu doleanțe concrete, pentru a-i ajuta pe cei de la guvernare, căci dânsii, aflându-se plasați în fotolii de stat, nu întotdeauna observă posibilitățile de afirmare și promovare a poporului și neamului.

Biblioteca Națională este și trebuie să rămână în continuare instituția cu cel mai mare potențial al fondului de carte și să diriguiească, în ansamblu, politica biblioteconomică la nivel național. La rândul lor, bibliotecile, în special cele universitare, trebuie să contribuie prin asistență la promovarea conținutului și statutului Bibliotecii Naționale. Ca și alți colegi rectori, sunt îngrijorat de interesul diminuat al tinerei generații față de carte. Dacă generația mea stătea la rând pentru a obține un loc în sălile Bibliotecii Naționale de pe timpuri, care erau arhipline de dimineață și până seara târziu, astăzi timpurile s-au schimbat. Transformarea bibliotecii de tip clasic în bibliotecă digitală este un proces inevitabil, este o problemă de timp. Nici o altă bibliotecă din republică nu are fondul de carte de care dispune Biblioteca Națională. Viitorii specialiști în domeniul socio-umanistic, nu pot fi pregătiți fără a utiliza fondul de carte al Bibliotecii Naționale. De aceea, suntem în etapa când cerem cu insistență nu doar ocrotirea Bibliotecii Naționale, dar și dezvoltarea și plasarea ei pe treapta pe care o merită cu adevărat.

Stimați cititori, oameni politici, de cultură și funcționari din instituțiile cu putere de decizie, rog să rețineți, viitorul va aparține nu celor cu bani mulți sau celor care domină imperiile, teritorii imense sau proprietăți considerabile, ci celor care vor domina intelectul! Oamenii bogați vor dispărea în anonimat, aidoma celor din timpurile antice, medievale și moderne. Dar, vor rămâne să dănuie peste secole cei 'care creează pentru sine, societate și popor. Și aceasta se va întâmpla în curând. De aceea trebuie să sprijinim generația tânără, să le-i oferindu-i condiții la noi acasă, dar nu să ne bucurăm de cele obținute de copiii noștri peste hotare sau aceștia să rămână să activeze departe de casă. Mai mult ca atât, trebuie să creăm condiții pentru a aduce toți concetățenii să muncească pentru pământul și țara lor. pentru ca mai apoi să fie capabili să domine societățile viitorului, în exclusivitate, prin intelect. Este o previziune care rezidă din analiza multidimensională a realităților noastre cotidiene

Vina pentru faptul că societatea noastră este dominată de activități și o mentalitate medievală o poartă oamenii politici și istoricii și lingviștii. Susțin ideea că în Republica Moldova lipsește o clasă politică, fapt cauzat de insuficiență de experiență și tradiții în acest sens. Aceasta s-a întâmplat în toate statele și popoarele lumii care nu au avut etape de dominare asupra altor seminții și neamuri. Rămâne doar să sperăm că lucrurile se vor schimba în bine, fiind promovate de cei mai tineri și mai ingenioși, dar asistați de cei cu experiență de viață mai bogată.

Istoricii din Republica Moldova poartă vina pentru necunoașterea veridică a trecutului și prezentului nostru. Incompetența istoricilor noștri constă în pregătirea științifică a acestora prin

prisma ideologiei vechi, a doctrinei marxist-leniniste. Majoritatea lor, care activează în diverse centre universitare sau la Academia de Științe, tratează centrul civilizației în arealul dintre Prut și Nistru, iar în ultimul timp, au extins spațiul de la munte și până la mare. Ei nu sunt capabili să plaseze în spațiu și timp trecutul, prezentul și viitorul poporului și neamului nostru, în context european și mondial. Tratarea istoriei noastre prin intermediul revenirii la unele realități trecute și depășite de timp sau unire de tipul celor din secolul XIX, ne îndepărtează de la conceptul europenizării și mondializării, contribuind astfel la păstrarea mentalității medievale, la care contemporanii noștri europeni au renunțat cu circa 60 de ani în urmă. Este o posibilitate unică pentru noi, cei din Republica Moldova, de a participa, prin acțiuni concrete, la construirea unei societăți europene mai bune și mai drepte pentru copiii copiilor noștri, pentru toți europenii. Întru realizarea acestui deziderat, istoricii urmează să muncească, să depună eforturi pentru a depăși stereotipul inferiorității.

Concomitent cu oamenii politici și istorici, vina cea mare pentru necunoașterea realității noastre istorice de către societate, adică ce limbă vorbim, o poartă specialiștii în materie. Este foarte dureros și chiar rușinos ca reprezentanții minorităților naționale din Republica Moldova să ne spună „adevărul” despre limba vorbită de către băștinași. Unde sunt specialiștii în domeniul studierii limbilor, care au fost și continuă să fie plătiți din banii publici, dar care așteaptă ca politicienii să decidă ce limbă vorbim și din ce neam ne tragem? Nu trebuie confundate lucruri inconfundabile!

Aceste și multe alte aspecte ale vieții noastre cotidiene pot fi apreciate și determinate competent, prin intermediul surselor de u, informare ale bibliotecilor și în special ale Bibliotecii Naționale. Nu întâmplător se spune că **biblioteca definește identitatea culturală a țării, ea este limba și inima identității culturale a unei națiuni**. În acest sens, îndemnăm oamenii bogăți/contribuie la procurarea cărților pentru generațiile tinere, pentru îmbogățirea fondului de carte din orașe și din sate. Îndemn oamenii de afaceri să sprijine dezvoltarea Bibliotecii Naționale, care este nu altceva decât patrimoniul cultural al țării. Noi, cei de la ULIM, nu am fost și nu avem mari șanse de a ne îmbogăți, și în același timp, nu ne este indiferent prezentul și viitorul patrimoniului cultural al țării - Biblioteca Națională. De aceea, venim cu ideea de a sprijini această identitate culturală a Republicii Moldova, prin renovarea sălii de lectură nr.1, conform unui contract de societate civilă, pe care îl vom propune conducerii Bibliotecii Naționale. Sperăm că ideea și mesajul nostru vor fi auzite și susținute de către oamenii de bună-credință.